

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1937/1-VIII/12 24.12.2009. године	
---	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој II редовној седници, 24.12.2009. године – на основу чл. 211. став 1. алинеја 14. и члана 256. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: МИРОСЛАВ СПАЛАЈКОВИЋ (1869-1951): БИОГРАФИЈА, докторанда Зорана Бајина.

За ментора је одређена доц. др Мира Радојевић.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
---	---

Факултет Филозофски
04/1-2 бр. 6/1665
(број захтева)
13.01.2010.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Мирослав Спалајковић (1869-1951) : Биографија

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Зоран (Драган) Бајин

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски фак. у Београду

Година дипломирања: 2006.

Назив мастер рада кандидата:

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена:

Година одбране мастер рада: —

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 24.12.2009.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

Зоран Бајин

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“

Одељење реткости

ПРЕДЛОГ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
МИРОСЛАВ СПАЛАЈКОВИЋ (1869–1951) : БИОГРАФИЈА

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Ако би неко узео било које историографско дело о политичкој историји Србије и Југославије, веома је вероватно да би у њему наишао на име Мирослава Спалајковића. Међутим, такође је извесно да осим тог имена у различитим контекстима не би наишао ни на шта друго о овој историјској личности, осим можда неког епитета уз име или – у најбољем случају – краће карактеристике. Недовољно присуство биографија истакнутих политичких личности у домаћој историографији већ је уочено као помало забрињавајући феномен, а тенденција писања биографија која је присутна последњих година очигледно је у вези са уочавањем ове празнине. Предложена докторска дисертација би, дакле, требало да се придружи овом историографском интересовању коме је очигледно основна сврха стварање чврстог чињеничког језгра састављеног из биографија главних политичких актера модерне српске и југословенске историје, при чему би, разуме се, имала и задатак да непосредно допринесе бољем и сложенијем разумевању идеологије, понашања и улоге политичке елите која је током прве четири деценије двадесетог века управљала српском, а потом и југословенском државом.

Улога Мирослава Спалајковића у стварању и вођењу српске и југословенске спољне политике сигурно није занемарљива. Његови боравци на месту посланика у Софији у време склапања Балканског савеза, на месту посланика у Петрограду уочи и у време Првог светског рата, на месту посланика у Паризу између два светска рата – укратко, на кључним местима српске и југословенске дипломатије – сами по себи довољно говоре о хијерархијском положају који је он заузимао у њој. Наравно, може се поставити и питање има ли смисла писати биографију особе која се ипак, више или мање, налазила у другом плану. Метафорично говорећи, Мирослав Спалајковић је

заиста најчешће играо епизодне улоге, али углавном – у великим драмама. Спалајковић се, наиме, сусретао са личностима чија би имена морала да буду у свакој, ма колико генерализованој синтези историје двадесетог века, попут, на пример, Николаја II и Поенкареа; за његове, по свој прилици, заувек нестале и непознате телеграме из јула 1914. године поједини историчари-ревизонисти тврдили су да су преносили поруке које су одлучујуће утицале на избијање светског рата; а, ако је реч о српској сцени, мало је личности које су у свом животу биле у прилици да буду лично и политички блиске са толико главних актера различитих епоха модерне српске историје, као што су Стојан Новаковић, Милован Миловановић, Никола Пашић, Александар Карађорђевић или Милан Недић. У сваком случају, неодмерено потцењивање Спалајковићеве историјске улоге било би без сваког основа.

Политичка и дипломатска историја, у оквиру којих биографијама државника припада битно место, већ одавно за историјску науку представљају само једно од бројних подручја проучавања. Али то не би требало да значи да су оне изгубиле своју сврху, свој значај и своју особеност, већ да, ограничене на разумном домену, настављају свој развој у складу са напретком савремене историографије. Стога сматрам да ће домаћој историографији још једна озбиљна политичка биографија бити веома добродошла.

ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

Први циљ предложеног истраживања била би биографска реконструкција живота и политичке делатности Мирослава Спалајковића. Ова реконструкција подразумевала би – до крајњих граница које расположиви историјски извори омогућавају – чињеничну и хронолошку прецизност, којом би се настојало да се обухвати целокупна тематика релевантна за предмет истраживања. На овај начин написана биографија Мирослава Спалајковића могла би да представља и корисно помоћно средство потоњим проучаваоцима српске и југословенске политичке историје прве половине двадесетог века.

Поред овог, очигледног циља постојао би други основни циљ истраживања, који би подразумевао смештање Спалајковићевог политичког и дипломатског деловања у историјски контекст. У домаћој и страној историографији постоји значајан број радова који се систематски баве догађајима и процесима у којима је Мирослав Спалајковић

учествовао. Тако, на пример, о теми руско-српских односа у време Првог светског рата већ постоји књига Николе Поповића (*Односи Србије и Русије у Првом светском рату*, Београд 1977), а за француско-југословенске односе између два светска рата постоји више монографија (V. Vinaver, *Jugoslavija i Francuska između dva svetska rata: Da li je Jugoslavija bila francuski „satelit“*, Београд 1985; F. Grumel-Jacquignon, *La Yougoslavie dans la stratégie français de l'Entre-deux-guerres (1918–1935): Aux origines du mythe serbe en France*, Bern 1999; V. Cvetković, *Ekonomski odnosi Jugoslavije i Francuske 1918–1941*, Београд 2006; S. Sretenović, *Francuska i Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca 1918–1929*, Београд 2008), док о радовима који се баве догађајима који далеко превазилазе локални и национални значај, као што су стварање Балканског савеза (1911/1912) или Јулска криза (1914), због њихове бројности није ни могуће говорити на ограниченом простору. Стога циљ предложеног рада не би била систематска реинтерпретација свих тих догађаја или процеса, већ покушај њиховог сагледавања из нове перспективе. Овакав приступ могао би да пружи нови допринос стварању сложеније и јасније слике о неким од кључних момената српске, југословенске, па понегде чак и европске дипломатске и политичке историје. Поред тога, приликом писања предложеног рада, настојао бих да – у оној мери у којој то не би реметило основни задатак и структуру рада – посветим нарочиту пажњу управо оним значајним историјским догађајима у којима је Мирослав Спалајковић посредно или непосредно учествовао, а на којима се досадашња историографска истраживања из различитих разлога нису озбиљније задржавала. Међу њих би спадали и неки догађаји који би на први поглед могли да делују епизодно, али чији значај, са гледишта једне од битних сврха историографских истраживања, која се састоји у постепеном и стрпљивом прикупљању историјских чињеница како би у каснијим истраживањима могле да буду уграђене у нове и сложеније синтезе, не би требало потцењивати.

Међу циљеве овог рада спадао би и покушај да се преко биографије једног дипломате стекну нова сазнања о историји српске и југословенске дипломатије прве половине 20. века. Сложенијем и јаснијем разумевању структуре и начина функционисања српског, односно југословенског министарства иностраних послова тих деценија, као и личности које су обележиле његово деловање, могло би да се значајно допринесе њиховом анализом из биографске перспективе. Чини се да би биографија Мирослава Спалајковића највише могла да допринесе проширивању увида у то у коликој су мери лични и неинституционални односи и утицаји имали улогу у стварању и вођењу српске и југословенске спољне политике у споменутом раздобљу.

Питање слободе самосталног деловања појединачног дипломате и размера утицаја појединца на ток целокупне те политике такође би било покренуто, наравно без претензија на коначне одговоре и у ослонцу на досадашње историографске резултате.

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

Хипотезе од којих би рад полазио биле би:

- Мирослав Спалајковић је у току прве четири деценије двадесетог века имао значајну улогу у стварању и вођењу спољне (а повремено и унутрашње) политике српске, а потом и југословенске државе.
- Спалајковићев утицај на политичка дешавања вршио се не само са званичних политичких положаја које је заузимао, већ и преко његових личних веза са неким од најважнијих политичких актера наведеног периода.
- Идејна покретачка снага целокупног Спалајковићевог политичког деловања био је национализам, коме се у годинама након Првог светског рата прикључио и антикомунизам. Конзервативизам је у Спалајковићевом случају био само од другоразредног значаја.
- Политичка еволуција Мирослава Спалајковића није ишла праволинијски и умногоме била производ сплета околности. Ипак, узроци Спалајковићевог опредељења за колаборацију и пристајања уз нацизам могу се пронаћи и у његовој претходној политичкој каријери и ставовима.

МЕТОД ИСТРАЖИВАЊА

Током истраживања био би коришћен историјски метод са свим фазама које тај метод подразумева. При томе би била стално присутна свест о нужности строго научног и критичког приступа истраживању, што је, наравно, подразумевајући предуслов за сваки историографски рад.

Прва и темељна фаза истраживања састојала би се у савесном прикупљању историјске грађе релевантне за предложену тему дисертације. Коришћење релативно богате историјске грађе из личног фонда Мирослава Спалајковића у Архиву Србије, која је досад у историографским радовима коришћена само узгредно и углавном

површно, омогућиће нове увиде у значајна питања дипломатске и политичке историје међуратне Југославије, а њихов значај за проучавање Србије под нацистичком окупацијом и колаборационистичког режима у њој такође је ван сумње. Поред споменутог личног фонда, који се при овом навођењу извора ипак нашао на првом месту само као полазна основа за истраживање, највећу важност имала би необјављена дипломатска грађа која се налази у различитим фондовима Архива Србије и Архива Југославије (детаљније у приложеном списку релевантних извора и литературе). Као неизбежна допуна овој грађи била би коришћена и објављена домаћа, а још више страна дипломатска грађа, која је, као што је познато, нарочито богата за период уочи Првог светског рата. (Уколико би прилике то дозволиле, од велике користи било би и коришћење необјављене дипломатске грађе у иностранству.) Поред дипломатске грађе у фондовима архивских установа у којима се истраживање спроводи или ће бити спровођено налази се и значајна историјска грађа другог порекла, у којој је (мада је као целина углавном доста добро позната и коришћена у домаћој историографији) такође могуће наићи на релевантне и значајне документе који су до сада остали ван тематског интересовања истраживача или напросто из одређених разлога измицали њиховој пажњи.

Паралелно са радом на необјављеним и објављеним архивским изворима ишло би и прикупљање додатних релевантних информација из других врста историјских извора (мемоарских, штампе, итд). Након овога би се прешло на интезивну упоредну и критичку анализу прикупљених извора (критичка анализа би, разуме се, иманентно била присутна и приликом свих других фаза истраживања, као што би се и прикупљање релевантних извора, у случају потребе, вршило и након преласка на другу фазу истраживања), која би омогућила синтезу резултата истраживања и, коначно, рад на уобличавању текста дисертације.

КОМПОЗИЦИЈА СТУДИЈЕ

Предложени рад би се састојао из следећих целина: предговора, увода, пет поглавља састављених из петнаест поглавља организованих по хронолошком принципу, закључка, списка коришћених извора и литературе и резимеа. У прилогу у облику скице структуре предложеног рада, који достављам уз овај предлог теме докторске дисертације, налази се детаљнији приказ замишљене композиције, док ће на

овом месту бити пре свега изложена општа начела на којима ће та композиција бити заснована.

Први део рада сачињавао би *Предговор*, који би се састојао из краћег објашњења о приступу теми уз одређивање њеног интерпретативног оквира, краћег прегледа структуре рада и критичке анализе коришћених извора и литературе. У њему би били изнети и главни разлози за писање биографије Мирослава Спалајковића, уопштено представљена Спалајковићева личност и дипломатска и политичка делатност и историјских контекст у коме се она одвијала, а било би покренуто и питање континуитета или дисконтинуитета у Спалајковићевој политичкој еволуцији, на које би се одређенији одговори пружили у Закључку.

Пет поглавља у којима би хронолошки били представљени живот и политичко деловање Мирослава Спалајковића била би временски омеђена на тај начин да се поклапају са различитим фазама кроз који су тај живот и деловање пролазили. Прво поглавље под насловом *Младост и школовање* обухватало би период Спалајковићевог интелектуалног формирања у Крагујевцу и Паризу до ступања у дипломатску службу 1900. године. Друго поглавље под насловом *Успон у свету дипломатије* пратило би Спалајковићево напредовање од места секретара посланства у Петрограду до места начелника министарства и потом улоге једног од твораца Балканског савеза (1900–1913). Треће поглавље под насловом *Преломне године* обухватало би период Спалајковићевог боравака у Русији од 1913. до 1919. године. Овај период је јасно обележен утицајем два велика историјска догађаја, светског рата и револуције у Русији, на ток политичке каријере и уопште живота Мирослава Спалајковића. Четврто поглавље под насловом *На врхунцу каријере* обухватало би период Спалајковићеве делатности од напуштања Русије 1919. године до пензионисања 1935. године. Овај период његовог живота карактеришу тринаестогодишњи боравак на месту посланика у Паризу, али и блискост са Александром Карађорђевићем, из које је произилазио највећи део његовог политичког значаја у тим годинама. Пето поглавље под насловом *Велики преокрет и колаборација* пратило би Спалајковићев живот и политичку активност све до смрти 1951. године. Средишње место у овом поглављу било би посвећено Спалајковићевом деловању у време окупације 1941–1944. године, као и узроцима његовог опредељења за колаборацију.

Ових пет поглавља било би састављено из петнаест потпоглавља која би представљала основу структуре рада: 1) најраније године живота у Крагујевцу (1869–1887); 2) студирање у Паризу (1887–1900); 3) први боравак у Петрограду у својству

секретара посланства (1900–1904); 4) конзулска служба у Приштини (1904–1906); 5) рад у Министарству иностраних дела у Београду (1906–1911); 6) посланичка служба у Софији (1911–1913); други боравак у Русији, у својству посланика: 7) до Фебруарске револуције (1913–1917) и 8) након Фебруарске револуције (1917–1919); 9) политичке активности у новоствореној Краљевини СХС (1919–1922); дугогодишња посланичка служба у Паризу која обухвата три фазе: 10) период учесталог укључивања у унутрашња политичка догађања у КСХС (1922–1925), 11) период уочи увођења шестојануарске диктатуре (1925–1929) и 12) период диктатуре (1929–1935); 13) године политичке неактивности након пензионисања (1935–1941); 14) политичка делатност у Београду у годинама немачке окупације (1941–1944); и, коначно, 15) живот у емиграцији (1944–1951). Овакав приступ чини се најпримеренијим биографији. Наравно, као што се може приметити, на временско омеђавање потпоглавља утицали би како формални (премештаји у служби) тако и општији, „спољашњи“ политички фактори (нпр. Фебруарска револуција у Русији или Априлски рат). Али, ово у основи не би било у нескладу са изложеним начелом, пошто би они углавном били узимани у обзир у оној мери у којој су утицали на животни и политички пут личности која је предмет предложеног истраживања.

У *Закључку* би били сумирани резултати истраживања и било би указано на нова питања и теме које би на основу њега могле да буду покренуте, док би *Библиографију* чинио детаљан попис необјављених и објављених извора, штампе, монографија, чланака и расправа, који би били коришћени за израду дисертације. Рад би још чинили *Резиме*, у коме би укратко били представљени резултати истраживања и садржина рада на енглеском језику, као и *Садржај*.

ПРЕДЛОЖЕНА СТРУКТУРА

ПРЕДГОВОР

- Интерпретативни оквири
- Биографија Мирослава Спалајковића – разлози за њено писање
- Личност, политичка и дипломатска делатност Мирослава Спалајковића: сведок и учесник многих од најзначајнијих политичких догађаја у Србији, Југославији, па и Европи прве половине 20. века

- Политичка и идеолошка еволуција Мирослава Спалајковића – континуитет или дисконтинуитет?
- Извори и литература – критички осврт
- Структура рада

ПРВО ПОГЛАВЉЕ: МЛАДОСТ И ШКОЛОВАЊЕ

ДЕТИЊСТВО И МЛАДОСТ У КРАГУЈЕВЦУ (1869–1887)

- Крагујевац крајем шесте деценије деветнаестог века: друштвени миље у коме се одвија детињство сина богатог трговца
- Породица Спалајковић: друштвени положај и политичка делатност Јована Спалајковића
- Школовање у Крагујевачкој гимназији: интелектуално формирање у гимназијским данима
- Година на Великој школи у Београду

СТУДЕНТСКЕ ГОДИНЕ У ПАРИЗУ (1887–1900)

- Сусрет са Паризом
- Студирање на париском Правном факултету
- Познаства и пријатељства са три генерације српских студената у Паризу
- Друштвена и политичка атмосфера у Француској *fin de siècle*-a: утицаји на даље формирање личности и идеолошких ставова
- Активност у својству председника српске секције Одбора три народности и инцидент са протестним писмом бившем краљу Милану
- Политичке идеје изложене у докторској дисертацији о Босни и Херцеговини

ДРУГО ПОГЛАВЉЕ: УСПОН У СВЕТУ ДИПЛОМАТИЈЕ

ПОЧЕЦИ ДИПЛОМАТСКЕ КАРИЈЕРЕ: У СЕНЦИ СТОЈАНА НОВАКОВИЋА (1900–1904)

- Ступање у дипломатску службу и именовање на положај секретара посланства у Петрограду
- Однос са послаником Стојаном Новаковићем: учитељ и ученик у политици и дипломатији
- Дипломатска делатност у својству секретара посланства и повременог отправника послова
- Русија и Петроград уочи прве револуције: импресије младог дипломате
- Мајски преврат: пристајање уз нови режим и дипломатске тешкоће у прилагођавању новоствореној ситуацији
- Познанство са Ђорђем и Александром Карађорђевићем

КОНЗУЛ У ПРИШТИНИ (1904–1906)

- Постављење на положај конзула, сусрет са Приштином и турском управом
- Национални и пропагандни рад, конзуларне активности, рад на заштити српског становништва
- Путовање у Пећ и последице
- Сукоб са мутесарифом и непријатељство турских власти и Хилми-паше

У МИНИСТАРСТВУ КРАЈ МИЛОВАНА МИЛОВАНОВИЋА (1906–1911)

- Долазак у министарство и успон ка месту начелника министарства
- Женидба са ћерком политичког предводника Срба у Босни и Херцеговини Глигорија Јефтановића
- Миловановићев помоћник или контролор?: повереник и штићеник Николе Пашића и Николаја Хартвига
- Анексиона криза и потоње дипломатске акције: активност у министарству и пут у Цариград

- Улога у одрицању Ђорђа Карађорђевића од наслеђа престола и почеци пријатељства са Александром Карађорђевићем
- Сведочење на Фридјунговом процесу и лични сукоб са аустроугарским послаником Јаношем Форгачом

СТВАРАЊЕ И СЛОМ БАЛКАНСКОГ САВЕЗА (1911–1913)

- Постављење на положај посланика у Софији
- Односи са бугарским политичарима: цар Фердинанд и Иван Гешов
- Улога у преговорима за склапање српско-бугарског савеза
- Одушевљење савезом: главни заговорник на српској страни након смрти Милована Миловановића
- Први балкански рат: опијеност успехом и први међусавезнички сукоби
- Напуштање Софије, Други балкански рат, повратак бугарофобству и учешће у склапању Букурешког мира
- Вршилац дужности министра иностраних дела: дипломатска криза око повлачења српске војске из Албаније

ТРЕЋЕ ПОГЛАВЉЕ: ПРЕЛОМНЕ ГОДИНЕ

ПОНОВО У ПЕТРОГРАДУ: ЈУЛСКА КРИЗА И ЕВРОПСКИ РАТ (1913–1917)

- Постављење на положај посланика у Петрограду: подршка Николе Пашића и Николаја Хартвига
- Улога у Јулској кризи и историографске контроверзе око питања одговорности за избијање рата
- Рад на остваривању националног програма током рата
- Сукоб са Сергејом Сазоновом и одсеченост од руског министарства иностраних дела
- Пашићева посета Русији

У ВРТЛОЗИМА РЕВОЛУЦИЈЕ (1917–1919)

- Фебруарска револуција и прилагођавање новој ситуацији
- Последице Солунског процеса: суочавање са акцијом црнорукаца у Русији
- Нови француски амбасадор Жозеф Нуланс: пад под његов утицај и почетак пријатељства
- Бољшевици на власти: политичке неприлике и врхунац анархије у Петрограду
- Привремено напуштање Русије, повратак и боравак са савезничким дипломатским кором у Вологди
- Повлачење са дипломатским кором у Архангелск и крај рата: изолованост у тренутку највећег политичког тријумфа

ЧЕТВРТО ПОГЛАВЉЕ: НА ВРХУНЦУ КАРИЈЕРЕ

КРАЉЕВ ПРИЈАТЕЉ (1919–1922)

- Одлазак из Русије: Норвешка, Велика Британија, Француска
- Привремени боравак у Сарајеву: учвршћивање везе са Миланом Сршкићем
- Министар без портфеља и вршилац дужности министра иностраних дела у Протићевој влади
- Врхунац пријатељства са Александром Карађорђевићем: лична блискост и политичка хармонија
- Радикалски посланик у Уставотворној скупштини: антикомунистичка тирада за домаћу јавност
- Делегат на прве две скупштине Друштва народа: антикомунистичка тирада за светску јавност

СИМПЛОН ЕКСПРЕСОМ ПАРИЗ – БЕОГРАД – ПАРИЗ (1922–1925)

- Постављење на положај посланика у Паризу: односи са француским политичарима
- Понуда лорда Керзона за војну интервенцију против Турске: одушевљење понудом и прећутно незадовољство Пашићевим држањем
- Делегат на конференцији у Лозани
- Дипломатска активност у првим годинама службовања у Паризу
- Посредник између Николе Пашића и краља у раду на обарању владе Љубе Давидовића
- Учешће у кампањи за скупштинске изборе са паролама подршке Радикалној странци, монархији и унитаризму

СТАРИ ФРАНКОФИЛ У ЗЕНИТУ КАРИЈЕРЕ: САВЕЗ СА ФРАНЦУСКОМ (1925–1929)

- Однос са Николом Пашићем: осврт на четврт века познанства и сарадње
- Дипломатска криза због склапања Првог тиранског пакта
- Склапање савеза са Француском
- Односи са најважнијим личностима француске спољне политике: Рејмоном Поенкареом, Филипом Беретелоом, Аристидом Бријаном
- Притајено непријатељство према министру Војиславу Маринковићу

ЧОВЕК ШЕСТОЈАНУАРСКЕ ДИКТАТУРЕ (1929–1935)

- Безусловна подршка шестојануарској диктатури и краљу
- Дипломатска активност у годинама шестојануарске диктатуре
- Пашеног на власти: повезаност са Миланом Сршкићем
- Сучељавање са отпором диктатури у француској јавности и индиректни притисци владајућих кругова за њено уклањање
- „...и пријатељство са Француском“: атентат у Марсељу и последице

ПЕТО ПОГЛАВЉЕ: ВЕЛИКИ ПРЕОКРЕТ И КОЛАБОРАЦИЈА

НЕВОЉНИ ПЕНЗИОНЕР (1935–1941)

- Пензионисање: крај дипломатске каријере и каснија селидба из Париза у Београд
- Односи са кнезом Павлом и Миланом Стојадиновићем
- Пауза у политичкој каријери: аматерско посвећивање праву и филозофско-математичкој спекулацији
- Стари пријатељ династије на услузи кнезу-намеснику: улога у припреми и образлагању пакта са Немачком

КОЛАБОРАЦИЈА: НЕДИЋЕВ САВЕТНИК И ПРОПАГАНДИСТА (1941–1944)

- Узроци опредељења за колаборацију
- Скрибоманија у служби идеје „Нове Србије“: пропагандни допринос са страница српске штампе под окупацијом
- Однос са генералом Миланом Недићем: снови о Великој Србији
- Амбиције идеолога

ЕМИГРАНТСКИ УСУД (1944–1951)

- Са остацима Недићеве владе у Кицбилу
- У рукама Британаца: захтев нових југословенских власти за изручење
- Последње године живота у Француској и смрт

ЗАКЉУЧАК

РЕЗИМЕ

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

НЕОБЈАВЉЕНИ ИЗВОРИ

Архив Србије

Фонд Министарства просвете и црквених послова – Просветно одељење

Фонд Велике школе

Фонд Министарства иностраних дела

Политичко одељење

Политичко-просветно одељење

Посланство у Петрограду

Посланство у Софији

Конзулат у Приштини

Хартије Милована Миловановића

Солунски процес

Фонд Дворске канцеларије

Фонд Министарства војног

Фонд Суда округа крагујевачког

Лични фонд Мирослава Спалајковића

Лични фонд Стојана Новаковића

Лични фонд Милована Миловановића

Лични фонд Ристе Одавића

Лични фонд Пере Ђорђевића

Лични фонд Јакова Ненадовића

Лични фонд Михаила Гавриловића

Архив Српске академије наука и уметности

Заоставштина Станоја Станојевића

Преписка Илариона Руварца

Заоставштина Радослава Јовановића

Заоставштина Николе Пашића

Преписка Љубомира Стојановића

Заоставштина Александра Белића

Заоставштина Милана Антића

Заоставштина Милана Живановића

Заоставштина Војислава Маринковића

Архив Југославије

Збирка Милан Стојадиновић

Фонд Централног пресбириа председништва министарског савета
Краљевине Југославије

Фонд Двора Краљевине Југославије

Збирка Јован Јовановић–Пижон

Збирка Лазар Марковић

Збирка Лука Пиштелић

Збирка Станислав Краков

Фонд Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових
помагача

Збирка Никола Пашић

Збирка Александар Цинцар–Марковић

Фонд Министарства иностраних послова Краљевине Југославије

Збирка Војислав Јовановић–Марамбо

Фонд Посланства Краљевине Југославије у Француској – Париз

Историјски архив Шумадије – Крагујевац

Лични фонд Илије Коловића

Збирка матичних књига – Црква Крагујевац

Народна библиотека Србије – Одељење посебних фондова

Личне хартије и преписка Гргура Јакшића

ОБЈАВЉЕНИ ИЗВОРИ

Аустро-Угарска и Србија 1903–1918: документи из бечких архива, сабрао и уредио А.Раденић, I-III, Београд 1973–1985.

Balkanski ugovorni odnosi 1876–1996, I-II, priredio M.Stojković, Beograd 1998.

Балканските войни по страниците на български печат 1912–1913 (Сборник материали), побрала и съставила П.Кишкилова, София 1999.

M.Bogičević, *Die Auswärtige Politik Serbiens 1903–1914*, I-II, Berlin 1928–1929.

Britanci o Kraljevini Jugoslaviji: godišnji izveštaji Britanskog poslanstva u Beogradu 1921–1938, I-II, priredio Ž.Avramovski, Zagreb 1986.

British Documents on the Origins of the War 1898–1914, Vol. V-XI, London 1926–1938.

Букурешка конференција: протоколи Букурешке конференције и Уговор о миру 1913, Београд 1913.

Дипломатска преписка о српско-аустријском сукобу, Ниш 1914.

Дипломатска преписка српске владе 1917, приредили М.Зечевић и М.Милошевић, Београд 1991.

Дневници императора Николая II, Москва 1991.

Documents diplomatiques français relatifs aux origines de la guerre, Troisième série: 1911–1914, I–XI, Paris 1929–1959.

Документи о спољној политици Краљевине Србије, I–VII, 1980–2006.

Ј.Дучић, *Дипломатски списи*, приредио М.Милошевић, Београд 1991.

Записници седница Министарског савета Србије 1915–1918, приредили Д.Јанковић и Б.Храбак, Београд 1976.

A.Mandić, *Fragmenti za historiju ujedinjenja*, Zagreb 1956.

Југословенски добровољци у Русији 1914–1918, приредио Н.Поповић, Београд 1977.

Международные отношения в эпоху империализма, Серия III, Т. I–X, Москва 1931–1937.

Österreich-Ungarns Aussenpolitik von der bosnischen Krise 1908 bis zum Kriegsausbruch 1914, I–VIII, Wien-Leipzig 1930.

B.Petranović, N.Žutić, *27. mart 1941: tematska zbirka dokumenata*, Beograd 1990.

B.Petranović, M.Zečević, *Jugoslovenski federalizam: ideje i stvarnost: tematska zbirka dokumenata: 1914–1943*, Beograd 1987.

М.Ракић, *Конзулска писма: 1905–1911*, приредио А.Митровић, Београд 1985.

R.W.Seton-Watson i Jugoslaveni: *korespodencija 1906–1941*, I–II, Zagreb–London 1976.

Стенографске белешке Уставотворне скупштине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, I–II, Београд 1921.

D.Subotić, *Srpska politička emigracija u analima jugoslovenske diplomatije (1945–1971): prilozi za diplomatiju i diplomatsku istoriju*, I–II, Beograd 2004.

Црвени барјак у Крагујевцу: грађа, приредили Б.Витковић и Ж.Спасић, I–II, Крагујевац 1976.

МЕМОАРСКИ ИЗВОРИ

R.H.Bruce Lockhart, *Moskva 1912–1918: uspomene britanskog diplomate*, Zagreb 1941.

Дж.Бюкенен, *Мемуари дипломата*, Москва 1991.

Н.Груловић, *Југословени у рату и Октобарској револуцији*, Београд 1962.

I.E.Guéchoff, *L'alliance balkanique*, Paris 1915.

I.E.Guéchoff, *La genèse de la guerre mondiale: la débâcle de l'alliance balkanique*, Berne 1919.

Ј.Жујовић, *Дневник*, I-II, приредио Д.Тодоровић, Београд 1986.

Д.Јовановић, *Људи, људи... Медаљони 94 политичких, јавних, научних и других савременика*, приредила Н.Јовановић, Београд 2005.

Р.Јовановић, *Зашто сам и како био и остао у Русији од 1913. до 1923. године*, Београд 1925.

Ђ.Карађорђевић, *Истина о моме животу*, Београд 1969.

П.Карађорђевић, *Живот једног краља*, Београд 1990.

J.Laroche, *Au Quai d'Orsay avec Briand et Poincaré*, Paris 1957.

Мемоари патријарха српског Гаврила, Београд 1990.

А.Мале, *Дневник са српског двора 1892–1894*, приредила и превела Љ.Мирковић, Београд 1999.

I.Meštrović, *Uspomene na političke ljude i događaje*, Zagreb 1969.

П.Н.Милуков, *Воспоминания (1859–1917)*, I-II, Москва 1990.

Н.Nojbaher, *Specijalni zadatak Balkan*, Beograd 2005.

J.Noulens, *Mon ambassade en Russie soviétique 1917–1919*, I, Paris 1933.

Б.Нушић, *Косово: опис земље и народа*, Београд 1986.

М.Палеолог, *Царская Россия во время мировой войны*, Москва 1991.

М.Палеолог, *Царская Россия накануне революции*, Москва 1991.

К.Pavlović, *Vojislav Marinković i njegovo doba (1876–1935)*, I-V, London 1955–1960.

Д.Поповић, *Балкански ратови 1912–1913*, приредио Д.Батаковић, Београд 1993.

R.Poincaré, *Au service de la France: neuf années de souvenirs*, I-X, Paris 1926–1933.

F.Potočnjak, *Iz Emigracije*, I-IV, Zagreb 1919, 1926.

S.Pribičević, *Diktatura kralja Aleksandra*, Zagreb 1990.

I.Ribar, *Politički zapisi*, I-II, Beograd 1948–1949.

С.Д.Сазонов, *Воспоминания*, Москва 1991.

Споменица Мушке гимназије у Крагујевцу 1833–1933, Крагујевац 1934.

Споменица Николе П. Пашића 1845–1925, Београд 1926.

H.W.Steed, *Through Thirty Years 1892–1922*, London 1924.

M.Stojadinović, *Ni rat ni pakt: Jugoslavija između dva rata*, Beograd 2002.

А.Тошевџ, *БалканскиА војни*, I-II, Софија 1929.

Г.Н.Трубецки, *Рат на Балкану 1914–1917. и руска дипломатија*, Београд 1994.

М.Срњански, *Embahade*, I-II, Beograd 1983.

В.Штрاندман, *Балканске успомене*, Београд 2009.

ТЕКСТОВИ МИРОСЛАВА СПАЛАЈКОВИЋА

M.-J.Spalaïkovitch, *La Bosnie et l'Herzégovine: étude d'histoire diplomatique et de droit international*, Paris 1899.

М.Спалајковић, *Кавур: патриот и дипломат*, Београд 1910.

M.Spalaïkovitch, *La Société des Nations et la Petite Entente*, Paris 1923.

Plaidoirie de S. Exc. M.Spalaïkovitch, représentant de l'état serbe-croate-slovène, devant la Cour permanente de justice internationale (23 juillet 1924), La Haye 1924.

A.Gauvain, E.de Martonne, E.Haumont, S.Spalaïković, Y.Chataigneau, *En mémoire de Jovan Cvijić*, Paris 1927.

S.Smirnoff, *Autour de l'assassinat des grands-ducs*, Préface de M.Spalaïkovitch, Paris 1928.

M.Spalaïkovitch, *Une journée du Ministre de Serbie à Petrograd: le 24 juillet 1914*, Paris 1934.

Jeanne d'Arc: discours prononcé par M. Miroslav Spalaïkovitch ministre de Yougoslavie le 27 mai 1934 à Rouen, Paris 1934.

М.Спалајковић, „Страдања“, *Милан Сришкић (1880–1937)*, Сарајево 1938, 59-79.

М.Спалајковић, *О рационалности у праву*, Београд 1939.

М.Спалајковић, „Стојан Новаковић као државник и дипломат“, *Стојан Новаковић: поводом прославе стогодишњице рођења*, Београд 1943, 23-31.

М.Спалајковић, *Мисија Србије: политичко завештање српском народу*, Париз 1964.

БРОШУРЕ

T.G.Masaryk, *Vasić-Forgách-Aehrenthal: einiges Material zur Charakteristik unserer Diplomatie*, Prag 1911.

F.Supilo, *Proces Friedjung—„Reichspost“ i hrvatsko-srbske koalicije*, Rieka 1910.

La question des nationalités en Hongrie: brochure explicative du meeting tenu le 11 juillet 1896, à la salle Wagram, sous la présidence de M.E.Flourance, Paris 1896.

ШТАМПА И ПЕРИОДИКА

Дневни лист, Београд, 1887–1899

Политика, Београд, 1904–1915, 1919–1941

Архив за правне и друштвене науке, Београд, 1906–1909

Самоуправа, Београд, 1904–1915, 1918–1929

Српске новине, Крф, 1916–1918

Српска ријеч, Сарајево, 1919–1924

Нови живот, Београд, 1920–1926

Време, Београд, 1935–1941

Ново време, Београд, 1941–1944

Понедељак, Београд, 1941–1944

Обнова, Београд, 1941–1944

Српски народ, Београд, 1942–1944

ЛИТЕРАТУРА

L.Albertini, *The Origins of the War of 1914*, I-III, London 1952–1957.

Љ.Алескић-Пејковић, *Односи Србије са Француском и Енглеском 1903–1914*, Београд 1965.

B.Božović, M.Stefanović, *Milan Aćimović; Dragi Jovanović; Dimitrije Ljotić*, Zagreb 1985.

M.Borković, *Kontrarevolucija u Srbiji: kvislinška uprava 1941–1944*, I-II, Beograd 1979.

M.Borković, *Milan Nedić*, Zagreb 1985.

V.Vinaver, „Da li je jugoslovensko-francuski pakt iz 1927. godine bio vojni savez?“, *Vojnoistorijski glasnik*, 1 (1971), Beograd 1971, 145-183.

V.Vinaver, *Jugoslavija i Francuska između dva svetska rata (Da li je Jugoslavija bila francuski „satelit“)*, Beograd 1985.

V.Vinaver, „Jugoslovensko-sovjetski odnosi 1919–1929“, *Istorija XX veka, Zbornik radova*, 7 (1965), Beograd 1965, 93-186.

V.Vinaver, „Pašić, radikali i pitanje uspostavljanja jugoslovensko-sovjetskih odnosa (1919–1926)“, *Pregled*, 9 (1967), Beograd 1967.

V.Vinaver, *Svetska ekonomska kriza u Podunavlju i nemački prodor 1929–1934*, Beograd 1987.

М.Војводић, *Путеви српске дипломатије: огледи о спољној политици Србије у XIX и XX веку*, Београд 1999.

М.Војводић, „Стојан Новаковић и Русија“, *Братство*, 8 (2004), Београд 2004, 65-84.

В.Вучковић, „Париски комитет трију народности (1896)“, *Зборник за друштвене науке*, 15 (1956), Нови Сад 1956, 50-61.

Б.Глигоријевић, *Краљ Александар Карађорђевић*, I-III, Београд 2002.

B.Gligorijević, *Parlament i političke stranke u Jugoslaviji (1919–1929)*, Beograd 1979.

F.Grumel-Jacquignon, *La Yougoslavie dans la stratégie français de l'Entre-deux-guerres (1918–1935): Aux origines du mythe serbe en France*, Bern 1999.

Ж.Дига, *Културни живот у Европи на прелазу из 19. у 20. век*, Београд 2007.

С.Димитријевић, *Комунистичка партија Југославије у легалном периоду њеног постојања 1919–1921*, Београд 2003.

Љ.Димић, *Културна политика у Краљевини Југославији 1918–1941*, I-III, Београд 1996–1997.

J.-B.Duroselle, *Histoire diplomatique de 1919 à nos jours*, Paris 1993.

Д.Ђорђевић, „Како су велике силе сазнале за склапање Балканског савеза 1912. године“, *Историјски гласник*, 4 (1954), Београд 1954.

Д.Ђорђевић, *Милован Миловановић*, Београд 1962.

Д.Ђорђевић, „Пашић и Миловановић у преговорима за Балкански савез 1912. године“, *Историјски часопис*, IX-X (1959), Београд 1959.

Д.Ђорђевић, *Царински рат Аустро-Угарске и Србије 1906–1911*, Београд 1962.

М.Екмечић, *Ратни циљеви Србије 1914*, Београд 1973.

S.Živanov, *Rusija na prelomu vekova*, Beograd 2002.

М.Живановић, *Солунски процес 1917: прилог проучавању историје Србије од 1903. до 1918. године*, Београд 1955.

Д.Живојинић, *Краљ Петар I Карађорђевић*, I-III, Београд 1988–1994.

Историја Османског царства, приредио Р.Мантран, Београд 2002.

Историја српског народа, VI/1-2, Београд 1994.

Г.Јакшић, „Краљ Милан и српски студенти у Паризу (1896)“, *Историјски часопис САН*, књ. V, 1954/55, Београд 1955, 149-154.

D.Janković, *Jugoslovensko pitanje i Krfska deklaracija 1917. godine*, Beograd 1967.

Ј.Јовановић, *Дипломатска историја нове Европе 1918–1938*, Београд 1939.

М.Јовановић, „Kraljevina SHS i antiboljševička Rusija 1918–1924: skica za sveobuhvatno tumačenje“, *Tokovi istorije*, 1-2/1995, Beograd 1995, 93-126.

Н.Јовановић, *Политички сукоби у Југославији 1925–1928*, Београд 1974.

С.Јовановић, *Влада Александра Обреновића*, I-II, Београд 1990.

С.Јовановић, *Влада Милана Обреновића*, I-II, Београд 1990.

В.Казимировић, *Никола Пашић и његово доба 1845–1926*, I-II, Београд 1990.

М.Ковић, *Западноевропске политичке идеје у „Српском књижевном гласнику“ 1901-1914*, Београд 2003. (магистарски рад у рукопису)

С.Краков, *Генерал Милан Недић*, I-II, Минхен 1968.

Г.Кривокапић-Јовић, *Оклоп без витеза: о социјалним основама и организационој структури Народне радикалне странке у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца (1918–1929)*, Београд 2002.

В.Кризман, *Vanjska politika jugoslavenske države 1918–1941: Diplomatsko-historijski pregled*, Zagreb 1975.

Ж.Лефевр, Ш.Путас, М.Бомон, *Историја Француске*, II, Београд 1961.

Н.Милићевић, „Грађански ормар за књиге – културно наслеђе и обликовање новог идентитета српског друштва 1944–1950“, *Tokovi istorije*, 3/2006, Beograd 2006, 122-140.

А.Митровић, *Србија у Првом светском рату*, Београд 1984.

С.Недељковић, *Косовски вилајет од 1903 до 1908 године*, Београд 1997. (магистарски рад у рукопису)

З.Ненезић, *Masoni u Jugoslaviji (1764–1980)*, Beograd 1984.

Тch.Nikitovitch, *L'affaire du monastère de Saint-Naoum*, Paris 1927.

М.Nintchitch, *La crise bosniaque (1908–1909) et les puissances européennes*, I-II, Paris 1937.

С.С.Ольденбургъ, *Царствованіе императора Николая II*, С.-Петербург 1991.

В.Pares, *The Fall of the Russian Monarchy*, London 2001.

Л.Perović, *Između anarhije i autokratije: srpsko društvo na prelazima vekova (XIX–XXI)*, Beograd 2006.

В.Petranović, *Istorija Jugoslavije*, I-II, Beograd 1988.

В.Petranović, *Revolucija i kontrarevolucija u Jugoslaviji*, I-II, Beograd 1983.

В.Petranović, *Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945*, Beograd 1992

Ћ.Popov, *Od Versaja do Danciga*, Beograd 1976.

С.Павловић, *Историја Балкана*, Београд 2001.

Н.Поповић, *Односи Србије и Русије у Првом светском рату*, Београд 1977.

Н.Поповић, *Срби у грађанском рату у Русији 1918–1921*, Београд 2005.

А.Rabinović, *Boljševici dolaze na vlast: Revolucija 1917. u Petrogradu*, Beograd 1982.

Р.Радић, *Живот у временима: Гаврило Дожич (1881–1950)*, Београд 2006.

М.Радојевић, *Научник и политика: Политичка биографија Божидара В. Марковића (1874–1946)*, Београд 2007.

P.Rénouvin, *Evropska kriza i Prvi svijetski rat*, Zagreb 1965.

P.Rénouvin, *Les origines immédiates de la guerre (28 juin – 4 août 1914)*, Paris 1927.

A.Sedgwick, *The Third French Republic, 1870–1914*, New York 1968.

С.Скоко, *Други балкански рат 1913*, Београд 1968.

Споменица Гимназије у Крагујевцу 1833–1983, Крагујевац 1989.

S.Sretenović, *Francuska i Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca 1918–1929*, Beograd 2008.

Ђ.Станковић, *Никола Пашић и југословенско питање*, I-II, Београд 1985.

Ђ.Станковић, *Никола Пашић: Прилози за биографију*, Београд 2006.

Ђ.Stanković, *Nikola Pašić, saveznici i stvaranje Jugoslavije*, Beograd 1984.

W.L.Shirer, *The Collapse of the Third Republic*, New York 1969.

A.Dž.P.Tejlor, *Borba za prevlast u Evropi 1848–1918*, Sarajevo 1968.

Љ.Трговчевић, *Научници Србије и стварање југословенске државе 1914–1920*, Београд 1986.

Љ.Трговчевић, *Планирана елита: о студентима из Србије на европским универзитетима у XIX веку*, Београд 2003.

В.Ћоровић, *Односи између Србије и Аустро-Угарске у XX веку*, Београд 1992.

Ts.Hasegawa, *The February Revolution: Petrograd 1917*, Seattle 1981.

E.C.Helmreich, *The Diplomacy of the Balkan Wars 1912–1913*, London 1938.

E.J.Hobsbawm, *The Age of Empire 1875–1914*, New York 1989.

E.Hobsbaum, *Doba ekstrema*, Beograd 2002.

J.Hoptner, *Jugoslavija u krizi 1934–1941*, Rijeka 1973.

B.Hrabak, „Delatnost članova udruženja ‘Ujedinjenje ili smrt’ u Rusiji 1915–1918. godine“, *Istorija XX veka*, VII, Beograd 1965.

Б.Храбак, „Југословени у интервенционистичким трупaма на северу Русије 1918–1919“, *Историјски гласник*, 2 (1963), Београд 1963.

B.Hrabak, „Rad Pašićevog pouzdanika u Rusiji, Dr Radoslava Jovanovića za vreme Oktobarske socijalističke revolucije“, *Arhivski almanah*, 1, Beograd 1958, 127-157.

V.Cvetković, *Ekonomski odnosi Jugoslavije i Francuske 1918–1941*, Beograd 2006.

R.J.Crampton, *A Concise History of Bulgaria*, Cambridge 1997.

A.de Wegerer, *Réfutation de la Thèse de Versailles sur les responsabilités de la Guerre*, Paris 1933.

F.Würthle, *Die Spur führt nach Belgrad: die Hintergründe des Dramas von Sarajevo*, Wien 1975.

**Наставно-научном већу
Филозофског факултета у Београду**

ИЗВЕШТАЈ

Комисије о одобрењу теме докторске дисертације кандидата
Зорана Бајина

Приметно одсуство бројнијих биографија у домаћој историографској науци резултирало је недовољним познавањем низа истакнутих личности, чији су значај и улога у националној историји готово заборављени. Међу оним личностима чија се имена налазе у мноштву историјских извора, а отуда и у бројним историографским радовима, али без подробнијих знања, налази се и Мирослав Спалајковић, дипломата, политичар и политички мислилац из прве половине 20. века.

Предлажући израду његове биографије, колега Зоран Бајин навео је неколико важних разлога који оправдавају ову историографску потребу, истичући дужности посланика у Софији, Петрограду и Паризу и то у време склапања Балканског пакта, избијања Првог светског рата и Октобарске револуције, потом креирања политике према Француској као главном гаранту међуратног мира у Европи. Поред тога, Мирослав Спалајковић је током дипломатске и политичке каријере био близак најистакнутијим државницима српске и југословенске државе, долазећи у контакт и са познатим балканским и европским дипломатама. Напокон, његово опредељење да током Другог светског рата помогне рад владе генерала Милана Недића указује на необичност овог животног пута у кретању од националног и дипломатског рада у служби нације и државе до оптужбе за колаборацију са окупаторским режимом и националну издају.

Покушавајући да што потпуније сагледа најважније догађаје из живота Мирослава Спалајковића и његову улогу у великим историјским збивањима, колега Зоран Бајин истраживао је грађу углавном домаћих архива, пре свега Архива Србије, Архива Југославије, Архива САНУ, Одељења посебних фондова Народне библиотеке Србије и Историјског архива Шумадије у Крагујевцу. У овом тренутку неизвесна је могућност истраживања у неком од иностраних архива, Париза или Петрограда, али се на основу до сада анализираних извора може истаћи поузданост њиховог сазнајног квалитета. Поред архивских извора, у овом истраживању важно место заузимају радови самог Мирослава

Спалајковића, објављени извори, мемоарска литература, штампа и периодика.

Ова богата изворна грађа омогућла је прегледну и детаљну структуру дисертације у којој ће се наћи предговор, пет поглавља, закључак, резиме и попис извора и литературе. Предвиђених пет поглавља било би подељено на више мањих целина, а све заједно треба да пружи сазнања о свим периодима и садржајима биографије Мирослава Спалајковића. Прво поглавље, „Младост и школовање“, обухватило би детињство и младост у Крагујевцу, као и студентске године у Паризу. У другом поглављу, „Успон у свету дипломатије“, било би говорено о почецима дипломатске каријере, конзуловању у Приштини, служби у Министарству спољних послова и улози у склапању Балканског савеза. Треће поглавље, „Преломне године“, садржавало би боравак у царској Русији од 1913, током Првог светског рата и Октобарске револуције, све до 1919. године. Садржај четвртог поглавља, „На врхунцу каријере“, односио би се на пријатељство са краљем Александром, дужност посланика у Паризу и уклапање у режим шестојануарске диктатуре. Пето поглавље, „Велики преокрет и колаборација“, показало би период политичког мировања током неколико последњих предратних година, потом сарадњу са Миланом Недићем и активну улогу у пропагандној делатности његове владе, одлазак у емиграцију и последње године живота проведене у Француској.

Наведена структура требало би да својом детаљношћу и богатством садржаја покаже целокупан живот Мирослава Спалајковића и низове историјских догађаја сагледаних из перспективе његовог доприноса или сведочења, да пружи основу за боље разумевање дипломатије српске и југословенске државе и одговори на барем неке запитаности о судбини истакнутог појединца у преломним историјским збивањима.

Упознавши се са Предлогом теме ове докторске дисертације, чланови Комисије сугерисали су кандидату проширење литературе неколицином познатих биографија, чији би му модели и искуства могли помоћи у покушају побољшања модела који сам ствара. Указано му је на могућност поређења Мирослава Спалајковића са другим српским и југословенским дипломатама, важност разумевања слике коју је о времену, збивању и људима сам стварао, као и на другим радовима потврђену чињеницу да се изражени антикомунизам може образлагати очигледним конзервативизмом у идејама и затвореношћу за другачија размишљања. Одговарајући позитивно на наведене сугестије, кандидат је испољио стручну зрелост, ширину образовања, културу стручног дијалога и солидно познавање проблема и појава прве половине 20. века.

Вреднујући важност теме и верујући у стручну зрелост кандидата, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да прихвати њено позитивно мишљење о поднетом Предлогу теме докторске дисертације *Мирослав Спалајковић (1869–1951): Биографија* и кандидату Зорану Бајину одобри рад на њеној изради.

Београд, 6. децембар 2009.

Комисија:

Др Ђорђе Станковић, редовни професор
(Филозофски факултет у Београду)

Др Љубодраг Димић, редовни професор
(Филозофски факултет у Београду)

Др Гордана Јовић, виши научни сарадник
(Институт за новију историју Србије, Београд)